

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katarina Mikulić

(Ne)poročanje RTV Slovenija o fašističnih dogodkih v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katarina Mikulić

Mentorica: doc. dr. Mojca Pajnik

(Ne)poročanje RTV Slovenija o fašističnih dogodkih v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

(Ne)poročanje RTV Slovenija o fašističnih dogodkih v Sloveniji

S pomočjo kritične diskurzivne analize in petih kriterijev, ki so: število prispevkov in vrsta medija, časovna (ne)oddaljenost od dogodka obravnave, akterji, viri informacij v prispevkih in objektivnost oz. nepristranskost, besedilo preverja, kako je Radiotelevizija Slovenija poročala o desetih fašističnih dogodkih, ki so se zgodili v Sloveniji. Skozi funkcije in poslanstva javne RTV besedilo preveri odgovornost le-te do javnosti, pri čemer se osredotočimo na poročanje o marginalnih družbenih skupinah in napadih nanje. Besedilo preveri na kakšen način javna RTV javnost obvešča oziroma ji omogoča razpravo o problemu napadov na manjšinske skupine v družbi. Tako se besedilo dotakne tudi novinarskih praks in standardov, med katerimi strokovna literatura najpogosteje izpostavlja pomen novinarske objektivnosti in nepristranskosti. Pri tem besedilo poskuša razložiti kompleksno polje koncepta rasizem in fašizem. Prvi je danes bolj kot rasno kulturno determiniran, medtem ko za fašizem na splošno velja prepričanje, da gre za že pozabljeno totalitarno vrsto vladanja, ki so jo zavedno pokopali v drugi svetovni vojni, a kot bomo videli, temu ni tako.

Ključne besede: RTV Slovenija, odgovornost javnosti, rasizem, fašizem, objektivnost.

(Non-) reporting RTV Slovenija about fascist incidents in Slovenia

By using critical discourse analysis and five selected criteria such as the number of articles and media type, the time the media needed for a response, the participants, the source of information and objectivity, the text tries to establish how Radio-television Slovenia reported about ten fascist incidents in Slovenia. By examining the functions and the mission of public service broadcasting the text checks its accountability to the public, focusing on reporting about marginalized groups and attacks on them. The text also tries to detect the way public service broadcasting informs the public about these attacks and gives the public space for discussion about them. The text also examines journalistic practices and standards, which often include objectivity, and tries to explain the complex concepts of racism and fascism. Today, racism is rather than racially culturally determined and fascism is thought to be a totalitarian regime that ended in the past but as we will see that is not the case.

Key words: RTV Slovenija, racism, fascism, objectivity, accountability to the public.

Kazalo

1 Uvod.....	5
2 Rasizem, ksenofobija, homobofija, nacionalsocializem = Večni fašizem.....	6
3 Javna RTV in njena odgovornost do javnosti	10
4 Metodologija.....	13
5 Predstavitev in analiza podatkov	15
5.1 Časovna (ne)oddaljenost od dogodka obravnave	19
5.2 Akterji	20
5.3 Viri informacij v prispevkih.....	24
5.4 Objektivnost oz. nepristranskost.....	26
6 Sklep	29
7 Literatura.....	31

1 Uvod

Zdi se, da ksenofobije, rasizma in neofašističnih gibanj v Sloveniji ni. To bi lahko sklepali na podlagi poročanj v medijih. Ne le da o rasističnih in ksenofobnih izpadih ter neofašističnih skupinah skoraj da ne poročajo, še prepričujejo nas, da tega v Sloveniji ni in da je to v današnjem času postranski problem. Nazoren primer vidimo v kolumni Borisa Ježa (v Kuzmanić 2001, 56) ki pravi: »Namesto da bi se ukvarjali z »resnimi problemi«, je pozornost javnosti /.../ usmerjena v ksenofobijo, homofobijo, televizijo – ob packarijah, ki nas stanejo milijarde, pa se le tu in tam samo zgrozimo«.

O sami produkciji tovrstnih (rasističnih, ksenofobnih, homofobnih, nacionalističnih oziroma fašističnih) medijskih vsebin s strani medijev je zapisano že veliko (Hall 1981; van Dijk 1991; Shohat in Stam 1994; Kuzmanić 1999; Said 2003; Kuhar 2009), veliko manj pa je prispevkov, ki obravnavajo medijsko obravnavo tem, povezanih z načinom poročanja o dogodkih, ki vsebujejo prvine fašističnih praks. V pričujočem delu bomo preverjali, kako je Radiotelevizija Slovenija (v nadaljevanju RTV ali javna RTV) poročala o desetih fašističnih dogodkih v Sloveniji. Pri tem se bomo dotaknili kompleksnega pojma fašizem, ki ga razložimo preko dimenzije rasizma, ki je v današnjem času bolj kot rasno determiniran kulturno. Pojem fašizem smo uporabili z namenom, da prikažemo, kako močna ideologija stoji za obravnavanimi dogodki. Gre za ideologijo, ki je svet pahnila v svetovno vojno, zaradi česar je potrebno biti pozoren na poskuse njene ponovne oživitve. K temu lahko veliko pripomorejo mediji, ki so najhitrejši posredovalci informacij in so za »večino ljudi najpomembnejši vir informacije in socializacije« ter so nekakšna alternativa pri vzgoji državljanov (Splichal 2005a, 12). Javna RTV ima s svojim poslanstvom še posebej pomembno vlogo, tj. odgovornost do javnosti. Novinarji morajo oblikovati javno razumevanje in tudi mnenje, ko odločajo, kaj je pomembno in kaj ne sme biti prezrto, kaj naj bo podvrženo razpravi in kaj je nesporno, kaj je resnično in kaj zmotno (K. Hall Jamieson in Wildman v Poler Kovačič 2004, 12). Eden od pokazateljev odgovornosti javne RTV do javnosti je tudi v poročanju o resnih družbenih problemih, kot so fašistični incidenti, ogroženost manjšinskih družbenih skupin in kršenje človekovih pravic. Zato bomo na podlagi petih kriterijev preverjali, ali je način poročanja o fašističnih dogodkih odgovoren do javnosti. Ti kriteriji so: 1. vrsta medija in število objavljenih prispevkov o dogodku; 2. časovna (ne)oddaljenost od dogodka obravnave; 3. vir informacij; 4. nastopajoči akterji; 5. objektivnost. S pomočjo

izbranih kriterijev bomo tako preverjali, koliko prispevkov je bilo namenjenih obravnavanim dogodkom in kdaj so bili ti objavljeni, s čimer želimo preveriti, kako pomembni so obravnavani dogodki za javno RTV Slovenija oziroma njeno uredniško politiko. Poleg tega bomo s kriteriji videli tudi, kako dolgo je bil dogodek na agendi javne RTV in preverili, ali gre izključno za poročanje o aktualnih dogodkih ali pa gre tudi za poglobljeno poročanje o problemih, povezanih z dogodki. Zanimalo nas bo, kako pogosto novinarji kot vir informacij uporabijo sporočila za javnosti in pa poročila z novinarskih konferenc, s čimer želimo preveriti, na kakšen način novinarji zbirajo informacije in ali gre pri tem za do javnosti odgovorno novinarstvo ali le za posredovanje PR-sporočil, ki jih posredujejo politične in druge (nevladne) organizacije. Zanimalo nas bo tudi, kateri akterji nastopajo v prispevkih in kateri so izpuščeni, s čimer bomo preverili, ali javna RTV omogoča javno razpravo, kjer se mnenja akterjev ocenjujejo po principu boljšega argumenta in ne le medijske izpostavljenosti posameznih akterjev. Prav tako pa bomo preverili na kakšen način novinarji ohranjajo »ideologijo« nepriustranskosti in objektivnosti v novinarskih prispevkih. Slednji sta namreč postali sprejemljivi novinarski metodi in za dosego katerih so v prispevke namesto novinarja s svojim mnenjem vstopili različni strokovnjaki in zvezdniki. To pa prispevek, kot bomo videli, velikokrat oddalji od argumentirane razprave in globljega vpogleda v problem.

Pri izboru dogodkov smo se naslonili na Ecov (2002) opis fašizma, s čimer smo zajeli vse dogodke, ki so bodisi ksenofobni, rasistični, homofobni, pri čemer smo zajeli tudi delovanje tistih skupin ljudi, ki se danes združujejo pod krinko domoljubja in se predstavljajo kot kulturno domoljubna društva, ki se »bojijo in borijo« za dobrobit Slovenije.

Pri analizi prispevkov o fašistično obravnavanih dogodkih se bomo med drugim osredotočali na obravnavo vsebinskega konteksta poročanja, kjer se o temi poroča na primer kot o dogodku, ki krši javni red in mir, oziroma o slučajnem (gostilniškem ali mladostniškem) pretepu. Obenem bomo preverjali pojavljanje teme glede na aktualna dogajanja v družbi in preverjali tezo, da se izbrana tema v medijih pojavlja v odvisnosti od aktualne družbene relevantnosti, povezane z »dogodkovnostjo« teme (Pajnik 2007).

2 Rasizem, ksenofobija, homobofija, nacionalsocializem = Večni fašizem

Že takoj je treba povedati, da je polje preučevanja dokaj kompleksno. Kako skupaj zajeti in poimenovati homofobijo, ksenofobijo, nacionalsocializem, skrajno desničarstvo in rasizem?

Zaradi mnenja, da je rasizem eden od konceptov, ki je v javnosti še posebej znan kot dejavnik izključevanja oziroma diskriminacije, se bomo osredotočili predvsem nanj.

Kot bi nam sugerirale različne slovarske definicije, je rasizem vrsta miselnosti ali ravnanje, ki temelji na rasnem razlikovanju, zlasti glede na družbeno vrednost in pravice, ki pripadajo posameznikom ali določeni družbeni skupini. Vendar pa je tako imenovani biološki rasizem danes zamenjal novi rasizem, imenovan kulturni rasizem. Kot nam že ime pove, »ta za socialno izključevanje določenih skupin uporablja idejo kulturne diferenciacije« (Barker v Giddens 2001, 252). Rasizem je namreč način razlikovanja in posledično družbene diskriminacije in hierarhizacije, ki v zgodovinskih okoliščinah globalnega kapitalizma opravlja strukturno pogojene delitve, nujne za nemoteno delovanje kapitalističnega svetovnega sistema, kot ugotavlja Wallerstein (1998, 115–34). V času kolonizacije je bilo poglavitno razlikovalno načelo rasizma rasa – od tod tudi poimenovanje rasizem. A medtem ko je za tradicionalni rasizem »značilna navezava na »površinske« razlike med ljudmi v barvi kože, spolu itd., sodobne predsodke karakterizira navezovanje na razlike v izobrazbi, kulturni ravni, religiji, v telesnem in duševnem zdravju, življenjskem stilu« (Leskošek 2005, 12).

V prehodu iz kolonializma v individualistično družbo se torej spremeni »gibanje populacije med nekdanjimi kolonijami in metropolami« in s tem klasični rasizem iz kolonialne situacije v novi rasizem in imigracijsko situacijo (Balibar in Wallerstein 1998, 21). Poleg tega se spremeni tudi ideološka struktura rasizma in načelo kulture nadomesti načelo rase kot osnovna os razlikovanja (Balibar 1998, 20–26). Tako kriterije za določanje superiornosti in pa inferiornosti določene skupine oblikujejo vrednote dominantne kulture, ki sebi podrejujejo potiskajo na rob družbe oziroma jih obtožujejo upiranja »obče« sprejetim vrednotam in navadam večine (po Giddens 2001, 252).

Premik od rasnega k postrasnemu (kulturnemu) rasizmu je povezan s spremembami v ekonomski in ideološki strukturi svetovnega sistema. Na ravni ideologije danes govorimo o odprti družbi, svobodni izbiri identitet ipd., zato tudi rasizem ne nastopa kot razlikovanje glede na nekaj, kar je prirojeno in se ne da spremeniti, kot je barva kože, ampak glede na kulturo, ki naj bi bila posledica svobodne izbire (Krašovec 2004, 208). S tem pa se pravzaprav zanika obstoj in vlogo kulturnega rasizma ter se kot odgovorne za deprivilegiran družbeni položaj obtoži kar deprivilegirane. Tako so Romi umazani, ker se ne umivajo, brezposelni, ker so leni, homoseksualci pa so brez otrok, ker so sami izbrali »nenaravno« spolno izkušnjo, ki ne rodi otrok. Krivi so si torej sami, in sicer zaradi svojih izbir, in ne zaradi življenjskih okoliščin ali pa svoje etnične, rasne oziroma katere druge pripadnosti. Ule (2005, 22) tudi pravi, da sodobni rasisti ne zaničujejo drugih skupin zaradi njihove kulture, rase, inteligence

ali delavnosti, ampak pravijo, »da imajo ti preveč pravic, da zahtevajo preveč privilegijev,« s tem ko želijo imeti enake pravice kot ostali. Tovrstni primer lahko vidimo v napadu skrajnih desničarskih skupin na protestnike in delavce migrante, ko so ti pred Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju MDDSZ) zahtevali ureditev njihovega statusa v Sloveniji.¹ »Sodobni rasizem poudarja in opravičuje večvrednost dominantne skupine nad marginalno, medtem ko je tradicionalni rasizem poudarjal manjvrednost marginalne skupine v primerjavi z dominantno (ibid. 24).«

Danes se rasizem sklicuje »na povezanost naroda z redom in mirom, zagotavljanjem svobode, zakona in odgovornostim, bojem proti kriminalu ali bojem proti terorizmu« in ne na naravne značilnosti določenih skupin (Wetherell 1996). Pripadnost določenih skupin se izenači z določenim »problemom« (Ule 2005, 26), kot na primer: muslimani s terorizmom, Romi z umazanijo in s krajo, migrantski delavci s prevzemanjem služb domačim delavcem.

Težava, na katero naletimo pri uporabi koncepta rasizma, je, da nameravamo analizirati med seboj različne primere razlikovanja: s področja seksualnosti, s področja ideološke raznolikosti in pa s področja migracij. Pri slednjem primeru gre za klasični rasizem do tujosti, pri prvih dveh pa za razlikovanje med »nami, Slovenci in Slovenkami«, ki so »nenormalni« in želijo »rušiti naravne« standarde »normalne družbe oziroma kulture«. A kot bomo videli, »rasizem deluje podobno v vseh treh primerih, in če bi jih obravnavali posebej kot primere homofobije, nestrpnosti do drugače mislečih oziroma drugačnih življenjskih slogov in pa rasne diskriminacije, bi spregledali podobnost diskurzivnih« in konkretnih medijskih postopkov v vseh primerih (Krašovec 2004, 208).

Vendar tudi z rasizmom ne bomo mogli zajeti značilnosti vseh primerov, ki jih bomo obravnavali. Med njimi bo namreč tudi protest skrajnih desničarskih skupin, na katerem ni bilo odkrito izpostavljenih rasističnih sporočil in ga zato ne moremo umestiti med rasistične dogodke, četudi je v ozadju teh skupin rasistična ideologija. Zato bomo uporabili koncept fašizma, katerega osnovni faktor je prav rasizem in zaradi česar smo se tudi dotaknili tega pojma in s čimer smo želeli pokazati, da današnji rasizem ni osredotočen (samo) na raso,

---

¹ 9. 3. 2010 so delavci podjetja Prenove protestirali pred MDDSZ zaradi skoraj dve leti neizplačanih plač. Poleg tega so opozarjali na svojo odvisnost od delodajalca, saj je bilo njihovo dovoljenje za prebivanje v Republiki Sloveniji vezano na osebno delovno dovoljenje, ki pa je bilo vezano na trajanje pogodbe o zaposlitvi. Delavec je moral delati dve leti nepretrgoma pri istem delodajalcu, da je lahko zaprosil za osebno delovno dovoljenje za obdobje treh let. Šele s tem je dobil možnost, da zamenja delodajalca. Ta režim je omogočal, da delodajalci minimalno dve leti – dejansko pa še več, saj se delovno dovoljenje napotenega delavca in sezonskega delavca ni štelo v to obdobje, delodajalci pa so podpisovali pogodbe o zaposlitvi kot vsakič različne pravne osebe – izsiljujejo in zlorablajo migrantske delavce in ne spoštujejo njihovih delavskih pravic. To pa je vodilo v nekakšen sužnjelastniški položaj delodajalcev nad migrantskimi delavci. Več o tem si lahko preberete na spletni strani njetwork.org.

ampak na kulturo. Z uporabo koncepta fašizma želimo ohraniti politično konotacijo, ki jo vsebuje koncept fašizem ter pokazati, da za vsemi napadi stoji močna ideologija, ki ni le temen madež v zgodovini človeštva, ampak se danes skriva za različnimi imeni, kot so socialnacionalizem ali domoljubje, in torej ne gre le za ksenofobnost, ki je posledica nevednosti in bojazni pred drugačnostjo. Ravno domoljubje je eden tistih pojmov, ki ga danes nekatere skrajne desničarske skupine izkoriščajo za svojo identifikacijo in predstavljanje širši javnosti, saj le-ta omili fašističnost. Tako pod lažnimi maskami domoljubja širijo fašistično propagando. Skupina Tukaj je Slovenija tako trdi, da želijo le povečati domoljubje in ohraniti kulturno dediščino, a že s površnim pregledom njihove spletne strani vidimo prispevke in komentarje, kot so: »Priseljenci ne bogatijo naše družbe, ampak jo predvsem hromijo in če ne bomo storili nič proti, bo na koncu prišlo do tega, da nam bodo vzeli lastno državo!« Prej anonimne skupine, ki so delovale predvsem ponoči in smo jih videli le na stadionih, ko so se priključile huliganom ali navijačem, so prerasle fazo skrivanja in ilegalnega delovanja ter se začele povezovati z v javnosti sprejemljivejšimi nacionalističnimi figurami ali iniciativami, kot so Joško Joras, Zavod 25. junij, Civilna iniciativa za družine in pravice otrok itd.² Kot pravi sociologinja Marta Gregorčič (v Mekina 2009), gre za širši porast nestrpnosti, za obrat v smeri manifestnega fašizma ali nacizma, ki postaja družbeno sprejemljiv.

Fašizem je kot ultranacionalistična ideologija izrazito rasistična. Fašisti ne obravnavajo vseh prebivalcev »svojega teritorija« kot državljanov ali celo kot ljudi, ki imajo enake pravice. Državljanstvo in z njim podeljene ugodnosti se podeljujejo ali pa ne, glede na posedovanje »nacionalnih« karakteristik, kot so biološke, kulturne, religijske ali politične. Kot pravi Passmore, ima rasizem vse aspekte fašističnega delovanja, od socialne pomoči do družinske politike in diplomacije. Tiste, ki se jih nima za pripadnike nacije, čaka negotova prihodnost ali, v najhujšem primeru, iztrebljanje. (Passmore 2002, 108).

Ko želimo definirati fašizem, se najpogosteje zatečemo k naštevanju, kaj vse ta zajema oziroma njegove karakteristike, kot so ultranacionalizem, rasizem, ksenofobija, antisemitizem, homofobija, šovinizem, nestrpnost in podobne. Termin fašizem je bil sprva oznaka za politično gibanje, ki je bilo izrazito povezano z ultranacionalizmom in je bilo dobrodošlo tako na levi kot na konservativni strani, ki jo je »vodil« Mussolini leta 1919. Z gospodarsko krizo

---

² Dokaz napisanemu najdemo v izjavi direktorja Zavoda 25. junij Marjana Podobnika v Mladini (Valenčič 2008), s katero je zanikal, da so bili med protestniki tudi nestrpneži: »Kakšni obritoglavci? A ste že videli spletno stran Tukaj je Slovenija? To je zelo pozitivna stran. O kakšnih obritoglavcih govorite?« A prav ti obritoglavci so na fotografiji na vrhu omenjene spletne strani in z njimi pozira tudi Joško Joras. Slednji je na spletni strani Domoljubnega društva Harvardi opisan kot slovenski bojevnik za mejo v Istri in s tem kot znamenita osebnost Slovenije. Na forumu spletne strani Tukaj je Slovenija zasledimo tudi poziv članom skupine, da naj se udeležijo akcije »Poštni nabiralnik«, ki jo organizira Civilna iniciativa za družino in pravice otrok in ki poziva k tiskanju plakatov in letakov ter njihovi distribuciji v svojem domačem okolju.

leta 1920 se je gibanje še okrepilo in do konca druge svetovne vojne že obsegalo številne države po svetu. Eno od definicij fašizma nam poda Passmore (2002, 31), ki pravi, da je »fašizem sklop ideologij in praks, usmerjenih v povečevanje naroda, definiranega izključno v bioloških, kulturnih ali zgodovinskih dejstvih in v ustvarjanje mobilizirane narodne skupnosti.«

Passmore bomo dopolnili z Umberto Ecom, ki je v svojem eseju *Ur-fascism* (2002) zapisal: »Večni fašizem (Ur-fascism) je še vedno z nami /.../. Bilo bi veliko lažje za nas, če bi se pojavil nekdo, ki bi rekel: "Želim ponovno odpreti Auschwitz, želim, da črne srajce ponovno paradirajo po italijanskih trgih. A življenje ni tako preprosto. Večni fašizem se lahko vrne v najbolj nedolžni preobleki. Naša dolžnost je, da ga razkrijemo in pokažemo na katero koli izmed njegovih različic – vsak dan in na vsakem koščku sveta.«

Zgornja trditev nam torej pravi, da je fašizem večni in ni, kot mnogi mislijo, le temni madež zgodovine človeštva. Ni se končal s koncem druge svetovne vojne in s fizičnimi obračuni ali pa z učnimi načrti v šolah, ki so se na ves način trudili v zavest bodočih volivcev vcepiti strah in odpor do političnega sistema, ki je Evropo in svet v nekaj letih skorajda uničil. Fašizem je tu. Je povsod okoli nas. Ali kot pravi Eco (2002, 87): »Fašizem je igra, ki je lahko igrana na različne načine, a se njeno ime ne spremeni.«

Po njegovem mnenju imamo celo vrsto elementov, ki označujejo tako imenovani večni fašizem. Ti elementi ne predstavljajo fašizma, mnogi od njih so med sabo kontradiktorni ter značilni tudi za druge vrste despotizma in fanatizma, a dovolj je, da eden od njih odpre prostor fašizmu in bo ta komuliral okoli njega. Za našo nalogo so pomembni predvsem kult tradicije, zavračanje modernosti, neracionalnost, nesprejemanje kritik, boj proti drugačnosti oziroma rasizem, nacionalizem.

Pri označevanju skupin, odgovornih za analizirane dogodke, bomo uporabili poimenovanje skrajne desničarske skupine, s čimer želimo zajeti tako posameznike kot tudi skupine, ki se ali pa jih deklarirajo/mo kot »nacionalsocialiste«, domoljube, neonaciste, neofašiste, nestrpneže, rasiste, ksenofobe, homofobe – torej vse tiste, ki spodbujajo rasizem in za dejanji katerih stoji ideologija fašizma oziroma so udeleženci fašističnih incidentov.

3 Javna RTV in njena odgovornost do javnosti

Pri analizi se bomo osredotočili na prispevke javne RTV v Sloveniji. Najkrajše jo opredelimo kot »servis, ki zagotavlja dostop javnosti do množičnih komunikacijskih kanalov,

služi javnemu interesu in oblikuje, odpira in vzdržuje prostor javne razprave. Javnost financira javni servis, ga nadzoruje, javni servis pa zagotavlja programske vsebine javnega interesa. Zadovoljevanje javnega interesa je ključni element legitimiranja za delovanje javnih servisov« (Bašić-Hrvatín 2002, 8). Sklicevanje na službo javnosti je namreč edini temelj novinarske profesionalizacije (Splichal 2005a, 15). Javna radiotelevizija mora biti osnovni posrednik množične komunikacije, ki zagotavlja referenčni okvir za vse člane javnosti in socialno kohezijo, zagotavlja forum za javno razpravo in tako olajšuje dostop do sfer in trgov v kontekstu javnega in političnega komuniciranja ter tako akterje rešuje ujetosti v čas in prostor, hkrati pa odraža različnost pogledov in mnenj na političnem, kulturnem, filozofskem, etničnem, verskem in drugih področjih, s posebnim poudarkom na predstavljanju manjšin (Sekloča 2005, 33; Splichal 2005b, 109).

RTV implicira neodvisnost tako od politike kot od trga – javni servis deluje v interesu javnosti in je javnosti tudi odgovoren. Odgovornost javnosti je pomembna in odločujoča lastnost javnega servisa, brez katere ta izgubi legitimnost svojega delovanja. V našem primeru želimo preveriti, ali javna RTV s poročanjem o fašističnih izpadih v Sloveniji opravlja svojo vlogo in ali je odgovorna do javnosti. Ko poudarjamo odgovornost javne RTV javnosti, želimo predvsem naglasiti na visoke standarde (novinarskega) delovanja ter predvsem kakovost celotne programske ponudbe in posameznih oddaj ter njihove sporočilnosti (Bašić-Hrvatín 2002, 73). Pri produkciji novic in profesionalnosti novinarskega dela mora javna RTV delovati v skladu z višjimi aspiracijami. Vztrajati mora pri neodvisnosti tako od političnih kot ekonomskih vplivov. Med drugim to pomeni manjšo odvisnost od PR-sporočil ter tiskovnih agencij in pa večjo aktivnost na terenu s poudarkom na raziskovalnem novinarstvu. To je tisto, kar naj bi javno RTV ločevalo od komercialnih postaj in kjer izstopa ta odgovornost do občinstva, in ne kapitalu.

Odgovornost do javnosti se kaže v programskih standardih javne RTV. Ti so sprejeti s strani programskega sveta in v skladu z Zakonom o RTV Slovenija. V njih med drugim piše, da RTV deluje v interesu javnosti tako, da: 1. neguje verodostojnost, ki je temeljna značilnost javnega radijskega in televizijskega servisa v demokratični družbi; 2. je zavezana poklicnim in drugim etičnim standardom in v skladu z njimi posreduje neodvisne, zanesljive, nepristranske, profesionalno pripravljene informacije; 3. v programih zagotavlja raznolikost mnenj in stališč, spoštuje različnost, politična in verska prepričanja ljudi ter prispeva k strpnosti, posreduje vrednote, ki pomagajo – ob spoštovanju razlik – ustvarjati soglasje o temeljnih vprašanih slovenske družbe s poudarjanjem solidarnosti med ljudmi; 4. aktivno podpira ukrepe za zaščito državljanov in potrošnikov pred vsako obliko izkoriščanja

neobveščenih in neozaveščenih. Poleg tega programski standardi vključujejo tudi idejo o neodvisnih in avtonomnih ustvarjalcih vsebin RTV Slovenija, ki so zavezani k profesionalizaciji, zlasti tako, da zagotavljajo spoštovanje človekovega dostojanstva ter osebne integritete posameznika in njegove pravice do zasebnosti, se izogibajo senzacionalističnemu slogu, se izogibajo javnemu solidariziranju s kakršnimi koli akcijami političnih strank pa tudi združenj, društev ter drugih interesnih skupin in skupin za pritisk, kar bi bilo mogoče razumeti kot podporo javnega medija. K zgoraj naštetim standardom pa Veljanovski (2005, 251), sklicujoč se na resolucijo Sveta Evrope, sprejeto na konferenci 1994, dodaja, da mora javna RTV »zavračati vsako kulturno, spolno, versko ali socialno diskriminacijo in vsako obliko družbene segregacije«, pri tem pa to ne pomeni, da o njih ne sme poročati, ampak da jih mora javnosti posredovati kot probleme v družbi, ki jih je treba z jasnimi razpravami obsoditi in najti rešitve oziroma kazni zanje. Neporočanja oziroma nepristranska in objektivna poročanja o fašističnih izpadih onemogočajo spopadanje s tem problemom.

Družbena odgovornost je torej RTV-ju ponavadi »zakonsko« naložena. Delovati morajo odgovorno tako do javnosti kot tudi za javnost. Družbeno odgovoren radiofuzni medij naj bi znotraj javne sfere zagotavljal tiste potrebe javnosti, ki jih potrebuje za delovanje kot skupnost državljanov. Odgovornost javnosti (kot obveznost do javnosti) in odzivnost (upoštevanje javnosti) temeljita na vzpostavitvi razsvetljenskih idealov (Blumler in Hoffman-Riem v Brants 2003). Javno novinarstvo za razliko od ostalih vrst novinarstva vključuje več miselnih premikov (Merritt 1998, 139–40), med njimi: premik od omejene naloge pripovedovanja novic k širšemu poslanstvu prispevanja k dobremu delovanju javnega življenja, premik od vzvišenega novinarja k pravičnemu udeležencu v javnem življenju, premik od samo sporočanja kako gre kaj narobe, k predstavljanju alternativ, kako bi lahko šlo prav ter premik od obravnavanja občinstva kot potrošnikov k priznavanju njihove vloge pri sprejemanju demokratičnih rešitev v javnih zadevah oziroma problemih. Javno novinarstvo mora biti, kot pravi Hardt (1996, 30–1), »bolj dovzetno za potrebe skupnosti«. Slednje pa v našem primeru pomeni, da bi morala javna RTV k problemom fašističnih napadov na najranljivejše člane skupnosti oziroma manjšine v družbi pristopiti z vso resnostjo in odgovornostjo. Tudi van Dijk (1991) pravi, da bi morali mediji večjo pozornost nameniti manjšinam, saj ima po njegovem mnenju večina občinstva malo stika z marginalnimi skupinami ter imajo na voljo malo alternativnih virov, ki reprezentirajo marginalne skupine, in ker marginalne skupine nimajo dovolj družbene moči, da bi se lahko vsakokrat odzvale ter opozorile na pristransko poročanje in sovražni govor. Tudi standardi javne RTV pravijo, da

mora RTV marginalnim družbenim skupinam nuditi prostor za predstavljanje in izražanje ter da morajo večinsko prebivalstvo seznanjati z njimi in njihovim načinom življenja. A kljub temu je njihov glas pogosto neslišen in težko dostopajo v polje javne razprave, tudi ko so ogrožene njihove človekove pravice in so napadeni s strani večine. Tudi na podlagi rezultatov naše analize bomo videli, da fašizem in z njim povezanimi incidenti v medijih javne RTV pogosto ne dobijo zadostnega in pa predvsem argumentiranega prostora. Keane (1992, 115) to razloži kot posledico zavezanosti k »ravnotežju«. Kot pravi, je v javnih medijih prikazovanje takšnih tem, kot so spolnost, nasilje, politika, ponavadi plašno zaradi vladnih pritiskov in grozečih pravnih. Nekaterih stvari ni mogoče predvajati, vsaj ne na določen način. Če pa jih predvajajo, pogosto odstranijo moteče, sporne ali neprijetne implikacije.

4 Metodologija

Mediji morajo pri svojem delovanju paziti, da niso rasno, versko, nacionalno, spolno nestrpni oziroma da delujejo v skladu z Ustavo RS, zato se pri poročanju o fašističnih incidentih pojavlja vprašanje, kako poročati, a hkrati ne producirati oziroma ne nuditi medijskega prostora skrajnim skupinam. Pri analizi se bomo osredotočili predvsem na pet kriterijev, na podlagi katerih bomo preverjali, ali javna RTV izvaja do javnosti odgovorno novinarstvo. Ti kriteriji so: 1. število objav o določenem dogodku ter vrsta medija; 2. časovna (ne)oddaljenost od dogodka obravnave; 3. akterji v prispevkih; 4. viri informacij v prispevkih; 5. objektivnost oz. nepristranskost v prispevkih. Poleg izbranih kriterijev se bomo pri analizi besedil dotaknili tudi značilnosti kritične diskurzivne analize (Fairlough in van Dijk v Pajnik 2007, 7), ki ni »nepolitična« v pomenu besede, da bi se distancirala od realnosti predmeta obravnave. Nasprotno, gre za metodo z mobilizacijskim potencialom, ki daje poudarek kontekstualnemu in interpretativnemu pristopu k branju besedil. Moč kritične diskurzivne analize je v tem, da prebujajo delovanje v odnosu do strukturnih dejavnikov diskurza oziroma da zbistri in naredi prepoznavne »zamegljene odnose moči med diskurzom in družbo« (Fairclough v Erjavec 2007, 50). Diskurzivni pristop posveča pozornost razkrivanju nekaterih implicitnih vidikov konstrukcije pomena in je naravnano k upoštevanju družbene realnosti oziroma širših okoliščin, ki okvirjajo pojavljanje in razumevanje določene družbeno-politične teme (Pajnik 2007, 7).

Za analizo smo izbrali novinarske prispevke o desetih izbranih incidentih, ki so bili objavljeni med 21. junijem 2008 (datum prvega obravnavanega dogodka) in 9. septembrom

2010 – zajeto je torej obdobje od prvih incidentov po Paradi ponosa 2008 in do vključno dneva po poročanju o našem zadnjem obravnavanem dogodku, napadu na lezbijki v Klubu Gromka. Čas dogodkov smo evidentirali s pomočjo portala STA in na podlagi poročanj časopisa Dnevnik ter spletnega portala 24ur. Novinarske prispevke RTV Slovenija, ki so predmet naše analize pa smo izbrali s pomočjo arhivskega brskalnika po avdio in video vsebinah RTV-ja na spletni strani RTV Slovenija. Kot enoto vzorca smo v analizo vključili novinarske prispevke v video, radijskem in pisnem formatu, ki so bili objavljeni v oddajah Dnevnik, Odmevi, Radijski dnevnik, Dogodki in odmevi oziroma na spletnem portalu MMC RTV Slovenija (glej Tabelo 5.1), in sicer od dneva dogodka, časa, ko je bil ta objavljen v medijih, in še teden dni kasneje oziroma do njegove sodne obravnave, če je do te prišlo.³

Preverjali bomo medijsko (ne)pokritosti oziroma število prispevkov o določenem fašističnem dogodku, pri tem nas bo poleg samega števila prispevkov o določenem dogodku zanimala predvsem vrsta medija (televizija, radio, spletni portal), ki je objavil prispevek in pa sama vsebina prispevka. Vrsta medija nam namreč pokaže, kako pomemben je prispevek za javno RTV, saj smo mnenja, da je televizijski prispevek v Dnevniku in Odmevih še vedno najpomembnejši vir poročanja, saj z njima zajamemo najširši krog prebivalcev v Sloveniji. Internet je sicer pri poročanju hitrejši, a je zaradi neuporabe računalnika predvsem s strani starejših prebivalcev manj učinkovit.

Zanimalo nas bo, koliko časa po samih dogodkih je javna RTV objavila prispevke o le-teh, s čimer bomo preverili, kako pomembni so se ji zdeli dogodki in pa nenazadnje, kako učinkovita je pri raziskovanju na terenu. Menimo namreč, da je ena od značilnosti odgovornosti novinarjev do javnosti tudi takojšnje poročanje o fašističnih incidentih, saj le-to omogoča takojšnje reagiranje javnosti ter njihovih predstavnikov na spopadanje s tovrstnimi problemi. Prav tako nam bo podatek o časovni odzivnosti pokazal, kako dolgo po dogodku je bila novica o le-tem še na javni agendi, kar je vsekakor pomemben pokazatelj, kako temeljito je bilo novinarsko raziskovanje o dogodkih in ali gre le za poročanje o aktualnem (senzacionalnem) dogodku. Preverili bomo tudi, kako pogosto se v izbranih televizijskih in internetnih prispevkih⁴ pojavljajo citiranje ali pa povzemanje sporočil za javnost vpletenih in izjav s tiskovnih konferenc, s čimer želimo preveriti način, na katerega prihajajo novinarji do informacij za svoje prispevke ter poudariti v novinarskem polju vse bolj prisotne odnose z

---

³ Kot bomo videli na primeru napada na Mitjo Blažiča, ki je med obravnavanimi dogodki tudi edini tovrstni incident, ki se je končal pred sodiščem.

⁴ Pri dveh kriterijih smo za analizo izbrali samo televizijske in internetne prispevke, saj so ti ponavadi daljši in imajo zaradi tega več prostora za poglobljen novinarski prispevek, ki vključuje številne akterje in citiranja.

javnostni in s tem vse bolj uveljavljenega »desktop« novinarstva, ki izhaja iz standardiziranih postopkov in ki omogoča vse bolj rutinirano novinarsko prakso.

Zanimalo nas bo, kako se uporablja oziroma funkcionira objektivnost pri poročanju o tovrstnih dogodkih. Eden od elementov, ki spada v polje standardizacije novinarskih prispevkov, je namreč tudi »ideologija« novinarske objektivnosti in pa potreba po nepristranskosti oziroma zoperstavljanju nasprotujočih si mnenj. Kot bomo videli na primerih, so v prispevkih pogosto zastopane zgodbe vseh vpletenih strani, pri čemer se zaneti t. i. novinarski konflikt, ki omogoča senzacionalizem in ki, kot bomo videli, zastira vsakršen konstruktiven pogled na obravnavano tematiko.

Prav tako bomo preverili, kateri akterji se pojavljajo znotraj televizijskih in internetnih prispevkov, kdo torej lahko vstopa v javno razpravo. To nam bo pomagalo razložiti tudi zakaj so dogodki, ki so bili v javnosti komentirani s strani politične elite, odmevnejši od tistih, ki jih politiki niso obravnavali, hkrati pa nas bo vpogled v prisotne akterje opozoril na pomanjkanje prisotnosti strokovnjakov oziroma akademikov pri obravnavi teh tem v prispevkih. Slednje onemogoča argumentirano razpravo o družbenih problemih, kot sta rasizem in fašizem. Ti akterji se za razliko od politikov ne bojijo za svojo popularnost in niso odvisni od rezultata prihodnjih volitev, zato so tudi pod manjšim pritiskom in lahko lažje povedo, kaj si zares mislijo o fašističnih dogodkih in razlogih zanje.

5 Predstavitev in analiza podatkov

Z analizo smo zajeli poročanja javne RTV o desetih dogodkih. Gre za: 1. napade, ki so se zgodili po Paradi ponosa 2008, ko je bilo napadenih pet homoseksualcev, pri čemer so imeli vsi majico s sloganom Parade in so napadalci med pretepanjem vzklikali »Prekleti pedri!«; 2. napad skupine zamaskiranih napadalcev z baklami na gejevskega aktivista Mitjo Blažiča (v nadaljevanju Blažiča) pred lokalom Cafe Open; 3. napad na Cafe Open (v nadaljevanju Open) z molotovkami in popisi fasade le-tega s sovražnimi grafiti, ki se je zgodil točno leto dni po napadu na Blažiča; 4. incident na okrogli mizi na Filozofski fakulteti v Ljubljani (v nadaljevanju FF), z naslovom Sovražni govor; nacionalizem in neofašizem v Sloveniji, kjer je skupina skrajnih desničarjev zmotila okroglo mizo, s čimer je želela med udeležence širiti strah, pri tem pa je enega od udeležencev, ki jih je snemal, udarila in mu izbila kamero iz rok; 5. napad na protestu migrantskih delavcev kočevske Prenove in aktivistov, kjer je skupina skrajnih desničarjev zmotila govor ene od protestnic in med prerivanjem s protestniki uničila

nekaj transparentov le-teh; 6. shod, imenovan Mladi proti represiji, ki so ga organizirale skrajne desničarske skupine pot pretvezo, da gre za prijatelje in sošolce obsojenih, za napad na Blažiča, in s katerim so želeli pokazati nestrinjanje zaradi po njihovem mnenju previsokih kazni, ki so jih le-ti za napad dobili; 7. incident na okrogli mizi na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani (v nadaljevanju FDV), kjer je skupina skrajnih desničarjev želela »sodelovati« na debati, pri čemer je bila zaradi strahu, da bo prišlo do incidenta, poklicana policija nakar je omenjena skupina zapustila prostore fakultete; 8. napad na FF ob predstavitvi revije Avtonomija, kjer je skupina napadalcev enega od predstavljajočih napadla s solzivcem in z brcami; 9. napad na temnopolte državljane Kube v ljubljanskem lokalu Parlament, pri čemer je skupina skrajnih desničarjev to storila najprej z rasističnimi opazkami, kasneje pa lažje poškodovala enega od Kubancev; 10. napad na lezbijki v Klubu Gromka, pri čemer je eden od napadalcev uriniral po eni od deklet, nato pa so obe napadli z steklenicami in brcami.

O obravnavanih dogodkih je bilo skupaj objavljenih 42 prispevkov. Največ prispevkov je bilo objavljenih na MMC-jevem spletnem portalu, in sicer kar 60 % vseh prispevkov. 26 % je bilo objavljenih na televiziji in le 14 % na radiu (glej Tabela 5.1). Radijskih prispevkov je tako bilo najmanj, poleg tega pa so bili v povprečju tudi veliko krajši od ostalih, kar pa lahko pripišemo lastnosti medija. Internet je postal najhitrejši, najlažji in najcenejši vir informiranja in distribucije novic oziroma novinarskih prispevkov, zato tudi ne čudi velik odstotek prispevkov.

Tabela 5.1: Število prispevkov o posameznem dogodku na RTV Slovenija

Dogodek	RTV Slovenija
Napadi po Paradi ponosa 2008	2
Napad na Blažiča	16
Napad na Open	10
Incident na okrogli mizi na FF	4
Incident na protestu Delavcev Prenove	1
Shod Mladi proti represiji	3
Incident na okrogli mizi beograjskih anarhistov na FDV-ju	0
Napad na FF ob predstavitvi revije Avtonomija	4
Napad na državljane Kube	1
Napad na lezbijki v Klubu Gromka	1

Takoj na začetku analize je treba poudariti, da je v nekaterih novinarskih prispevkih možno prepoznati odpor do fašističnih incidentov, vendar pa je premalo prostora namenjenemu sami vsebini problema, torej vzroku za te incidente in načinu reševanja le-teh. Kot bomo videli, se na incident pogosto odzovejo izključno s povzemanjem in citiranjem drugih, ki so neposredno ali posredno vpleteni (so pripadniki določene družbene skupine) v incident. Premik je vsaj deloma možno videti pri obravnavi homofobnih napadov. Tako so pri napadu na Blažiča in napadu na lokal Open leto dni kasneje dogodki dobili bolj obsodilne oznake. To lahko vidimo že v naslovih, kot so: "Triler", "Ne moreš nekoga tepst", nato pa se prosto sprehajaj' po državi", "Varuhinja: sovraštvo, nasilje, nestrpnost, potrebno obravnave" in pa z daljšimi oziroma v ospredje postavljenimi prispevki na MMC-jevem portalu, v Dnevniku in Odmevih. Ta dogodka sta pritegnila tudi največjo pozornost javne RTV. Vzrok nam pokaže analiza, po kateri vidimo, da se novinarska besedila osredotočajo na poročanje o tistih vsebinah, ki so predmet urejanja parlamentarnih in vladnih procedur. Tako je v času napada na Open vlada obravnavala predlog novega družinskega zakonika, po katerem bi lahko tudi istospolni pari posvojili otroka. Ker gre torej za obdobje številnih polemik, v katere so bili vključeni številni akterji, kot so poslanci, vladne institucije, nevladne organizacije, in ker sta se oba napada zgodila ravno malo pred paradama ponosa, lahko sklepamo, da sta bili zato le-ti ti dve leti medijsko veliko bolj odmevni kot v preteklih letih. Dnevnik je Parado ponosa tako leta 2009 postavil kot drugo novico⁵ in leto dni kasneje na prvo mesto ter jima namenil malo več od treh minut, poleg tega pa sta prispevka vsebovala kar nekaj komentarjev udeležencev Parade (TV Slovenija, 2009c.). To pa je lahko odgovor na vprašanje, kje leži vzrok, da RTV Slovenija napadom, ki so se zgodili po Paradi ponosa leta 2008, ko je bilo napadenih pet oseb, ni namenila večje pozornosti in o njih ni poročala preko televizijskih in radijskih dnevnikov, ampak le preko MMC-jevega portala, in sicer ob organizirani novinarski konferenci organizatorjev Parade ter teden dni kasneje ob obsodbi napadov s strani predsednika države ter župana prestolnice.

Iz analize vidimo, da je incident na okrogli mizi na FDV-ju, do katerega pravzaprav zaradi pravočasnega ukrepanja policije tudi ni prišlo,⁶ edini izmed obravnavanih dogodkov, ki je bil

---

⁵ Poročanje o Paradi Ponosa 2010 ni bilo zajeto v našo analizo, a želimo s primerjavo pokazati vpliv dogodkovnosti na poročanja o določenih temah. Napad na Café Open je tako povzročil večjo odmevnost same Parade. Več o tem: <http://tvslo.si/predvajaj/dnevnik/ava2.74954922/> (2. 6. 2011).

⁶ 23. 2. 2010 je na FDV, na okroglo mizo z naslovom Proces proti beograjskim anarhistom: Smo vsi teroristi?, ki so jo organizirali Društvo kulturologov in Federacija za anarhistično organizacijo prišlo okoli 10 skrajnih desničarjev, ki so hoteli »sodelovati« v debati. Ker je obstajala bojazen, da bo prišlo do izredov, je bila poklicana policija. Ob prihodu teh je skupina skrajnih desničarjev fakulteto že zapustila, policija pa jih je evidentirala v bližnjem lokalju. Eden od pripadnikov skrajne desničarske skupine pa je ostal na debati, kjer je enakopravno izražal svoje mnenje. Več o tem: www.zurnal24.si/neonaciste-zmotili-srbski-anarhisti-clanek-

popolnoma spregledan, medtem ko so bili prispevki o incidentoma na FF, objavljeni tako na MMC-jevem portalu kot tudi v Dnevniku (glej Tabela 5.2).

Tabela 5.2: Število prispevkov o izbranih dogodkih glede na vir objave

Dogodek	RTV Slovenija		
	Televizija	Radio	MMC
Napadi po Paradi ponosa 2008	0	0	2
Incident na okrogli mizi na FF	1	0	3
Napad na Blažiča	4	3	9
Incident na okrogli mizi beograjskih anarhistov na FDV-ju	0	0	0
Incident na protestu migrantskih delavcev	0	0	1
Shod Mladi proti represiji	1	1	1
Napad na FF ob predstavitvi revije Avtonomija	1	1	2
Napad na Open	4	1	5
Napad na državljane Kube	0	0	1
Napad na lezbijki v Klubu Gromka	0	0	1

V štirih primerih so bili prispevki o fašističnih dogodkih objavljeni le na MMC-jevem portalu. Eden od teh je incident, ki se je zgodil v Klubu Gromka. O dogodku so društva, ki se borijo za pravice homoseksualcev, poslala obvestilo medijem, ki so ga pri RTV-ju povzeli na svojem spletnem portalu, pri čemer so izpustili opis poteka dogodka ter niso podali informacije, ali so pri policiji preverili, v kateri fazi je postopek preiskovanja in kaj sledi (Rtvslo.si 2008b).

Poleg tega dogodka in napadov po Paradi ponosa iz leta 2008 ter napadov na migrantske delavce med njihovim protestom pa iz analize vidimo, da je tudi novico o napadu na temnopolte državljane Kube RTV Slovenija javnosti ponudila le preko spletnega portala. V prispevku sta sicer omenjena oster odziv notranje ministrice Katarine Kresal in obuditev spomina na dogodke, ko so »neonacisti« napadli na FF in lokal Open, a podrobnejših informacij o incidentu in pa poglobljene razprave o »rasni nestrpnosti«, kot je ministrica označila dogodek, prispevek ni vseboval (Rtvslo.si 2010k).

72391 (3. junij. 2011) in 24ur.com/novice/slovenija/tudi-neonacist-v-podporo-beograjskim-anarhistom.html (3. junij. 2011).

5.1 Časovna (ne)oddaljenost od dogodka obravnave

Kako pomemben je bil posamezen incident za javno RTV, smo poleg vrste medija preverjali tudi z reakcijskim časom oziroma dolžino intervala, ki je bil potreben za objavo prispevka o incidentu (glej Tabelo 5.3). Ti so bili med incidenti različni. Ponovno izstopata napada na Blažiča in Open, kjer vidimo, da so bili ti krajši. To lahko opazimo tudi pri poročanju o obeh incidentih na FF. Prav tako so še isti dan preko novic na MMC-jevem portalu poročali o napadu na državljane Kube, o incidentu na protestu migrantskih delavcev in o shodu Mladi proti represiji. »Najpočasneje« je RTV Slovenija reagirala ob napadu na lezbijki v Klubu Gromka, ko so o incidentu poročali preko MMC-jevega portala štiri dni po dogodku. Razlog za to najverjetneje tiči v poznem prejemu obvestila oziroma izjave za medije od društev, ki se borijo za pravice homoseksualcev, čeprav je bila novica o incidentu objavljena že dan po dogodku na spletni strani Zavoda za kulturo raznolikosti Open. V Tabeli 3 lahko vidimo tudi, kako dolgo je napad na agendi RTV Slovenija in koliko časa se pravzaprav javna RTV ukvarja s tovrstnimi dogodki. V osnovi gledano je bila večina prispevkov objavljena malo po vzniku dogodkov (razen pri napadu na lezbijki v Klubu Gromka) in ob prijettju napadalcev, torej nekaj dni po dogodku. Odstopanje je možno videti le pri napadu na Blažiča, kjer je RTV objavila prispevek tudi približno šest mesecev po napadu, ko so napadalci na sodišču izrazili obžalovanje za storjenim in približno devet mesecev kasneje, ko so bili napadalci obsojeni na zaporno kazen (Rtvslo.si 2009j; Rtvslo.si 2010a). Čeprav gre tako kot pri ostalih premerih poročanja tudi pri slednjem za neko vrsto dogodkovnega poročanja, moramo omeniti, da gre za nekakšen premik v poročanju o dogodkih, kjer je javna RTV z intervjujem z napadenim pokazala na širši problem napada in na njegovo potrebo po sankcioniranju.

Tabela 5.3: Čas objave (v dnevih) prispevka po dogodku (pri tem 0 pomeni isti dan, / da o dogodku ni bilo poročano)

Dogodek	RTV Slovenija		
	Televizija	Radio	MMC
Napadi po Paradi ponosa 2008	/	/	1, 7
Incident na okrogli mizi na FF	1	/	1, 2, 3
Napad na Blažiča	1, 1, 2, 8	1, 2, 8	1, 1, 1, 2, 2, 8, 8
Incident na okrogli mizi beograjskih anarhistov na FDV-ju	/	/	/
Incident na protestu migrantskih delavcev	/	/	0
Shod Mladi proti represiji	0	0	0
Napad na FF ob predstavitvi revije Avtonomija	1	1	1, 27
Napad na Open	0, 1, 2, 2	1	0, 1, 2, 2, 3
Napad na državljane Kube	/	/	0
Napad na lezbijki v Klubu Gromka	/	/	4

5.2 Akterji

Preverjali smo tudi, kateri akterji se v televizijskih in internetnih prispevkih pojavljajo najpogosteje, in ugotovili, da je pri tovrstnih dogodkih število akterjev na strani žrtev, države in nevladnih organizacij (glej Tabelo 4). Ker se poimenovanja akterjev med prispevki razlikujejo, smo izbrali tisto, ki na podlagi analize najširše zajame različna poimenovanja. Tako smo izbrali in poimenovali deset enot: napadeni, priče, napadalci, nevladne organizacije, civilna družba (ki zajema študente, aktiviste, protestnike in podpisnike peticij), mediji, ki nastopijo kot nekakšen vir informacij, oblast, policija (s policijskimi enotami, PR-om, v. d. generalnega direktorja policije), ombudsman (skupaj z uradom), akademiki oziroma akademska javnost.

Z izrazom napadeni smo zajeli različna poimenovanja žrtev fašističnih incidentov. V prispevkih so bili ti poimenovani tudi kot geji in lezbijke, homoseksualci, temnopolti, študenti, udeleženci okrogle mize, protestniki, podporniki, člani gibanja Nevidnih delavcev sveta ... Priče dogodkov, za katere pa ne moremo z zagotovilom trditi, da so med napadenimi, smo zato označili kot posebno enoto. Napadalci so se kot akterji pojavljali večinoma v poročilih

policije, pri obsodbi v primeru Blažič, pri poročanju prič pa tudi v primerih, ko je javna RTV predstavljala njihovo plat zgodbe s citiranjem izjav s forumov in pa s citiranjem njihovih izjav za druge medije. Poleg oznake napadalci so bili označeni tudi kot neonacisti, obritoglavci, neofašisti, domoljubi, nacionalsocialisti, nestrpneži, homofobi, storilci, neznanci in podobno. Nevladne organizacije so se kot akter pojavljale kolektivno ali posamično z imeni katere od organizacij (Zavod za kulturo raznolikosti Open, HeteroHomo naveza, Društvo za integracijo homoseksualnosti, DIC, Legibitra, Društvo Parada ponosa in Škuc LL, Amnesty International, Študentska organizacija Univerze v Ljubljani, Liberalna akademija, Duštvo novinarjev Slovenije, Sindikat novinarjev Slovenije, Društvo za nenasilno komunikacijo), predvsem pa so nastopile kot sporočevalke o incidentih in kot podpisnice sporočil za javnost ter so predvsem opozarjale na nestrpnost in pozivale k odgovornejši državni politiki.

Oblast zajema zelo raznoliko skupino akterjev. Pojavljali so se tako posamezniki kot tudi skupine, slednje kot politične stranke (LDS, Zares, SD, SDS, NSi, SLS, SMS). Med posamezniki se je kot akter najpogosteje pojavljal predsednik države, sledijo mu notranja ministrica Katarina Kresal, župan Ljubljane Zoran Jankovič in pravosodni minister Aleš Zalar, ki je bil v enega izmed dogodkov neposredno vpleten.⁷ Med akterji se pojavijo tudi Samuel Žbogar,⁸ posamezni poslanci ali člani parlamentarnih strank, ki večinoma dogodke obsojajo, Eva Irgl kot predsednica komisije za peticije in človekove pravice, Aleš Primc, Ljudmila Novak in Janez Janša. Slednji se je kot predsednik opozicijske stranke odzval na napad na Blažiča, pri čemer je bolj kot sam napad kritiziral delo notranje ministrice, ki ni zaščitila ogrožene skupine prebivalstva, in odziv medijev ter oblasti na nestrpnost samo nad določenimi skupinami prebivalstva. To pa nam jasno pokaže, da je bil motiv za podajanje izjave političen in da le-ta ni imela namena obsoditi napada in braniti homoseksualce. Podobne so bile izjave Aleša Primca in Ljudmile Novak v Odmevih ter Eve Irgl. Slednja v svoji izjavi ne omenja gejev in lezbijk, zato ne moremo prepoznati, kdo je bil žrtev nasilja, kar vodi v nekakšno »desubjektivizacijo« dogodka. Zanimiva je tudi besedna zveza »vsakršno nasilje«, ki ga ti akterji omenjajo. Z njo so izrecno pokazali, da nasilja ne podpirajo, pri tem pa poudarili, da tudi v »tem« primeru, ko so napadeni tisti, ki jih motijo in s katerimi se ne strinjajo. Postavi se vprašanje, ali so izjave, v katerih poudarjajo, da so proti nasilju »tudi« nad homoseksualci, nediskriminatorne. Novinarji javne RTV v tem primeru niso opazili

---

⁷ Skrajne desničarske skupine so na večer napada na Open z grafiti »porisale« tudi hišo ministra, najverjetneje zaradi obsodbe napadalcev na Blažiča. Sodnica v tem primeru je bila prav Zalarjeva žena, sodnica Mojca Zalar Kocjančič.

⁸ Minister za zunanje zadeve Samuel Žbogar je bil leta 2009 častni pokrovitelj Parade ponosa.

oziroma opozorili na paradoks v besedah omenjenih akterjev, ampak je to izjavo uporabil kot način zagotavljanja uravnoteženosti in nepristranskosti v prispevku.

Pojavili so se tudi akterji iz sodnih procesov: sodnica v primeru sojenja napadalcem na Blažiča in odvetniki, vendar teh zaradi njihove pojavnosti v izključno enem obravnavanem dogodku nismo posebej kategorizirali. Že na prvi pogled vidimo, da se med akterji najpogosteje pojavljajo ravno oblast oziroma njeni uradi in predstavniki, kar je mogoče razložiti z dogodkovno povezanostjo prispevkov. Poleg tega pa je iz analize razvidno, da je bila v primerih, ko je v prispevkih nastopilo več akterjev oblasti, pozornost RTV do dogodka večja in mu je namenila tudi več medijskega prostora. To je ponovno vidno v primeru napada na Blažiča ter pri napadu na Open, kjer je bil odziv politične javnosti med vsemi obravnavanimi dogodki največji. Kar pa pomeni, da novinarji veliko hitreje »pograbijo« dogodek za ustvarjanje novice, če je zanj podano mnenje mnenjskih voditeljev in pa tudi posredno odgovornih zanj.

Z skupino akademikov smo želeli zajeti vse tiste, ki so bili povabljeni, da o temi rasizma in fašizma oziroma o tovrstnih dogodkih kaj več povedo, a kot vidimo iz analize, se ti skoraj ne pojavljajo. Le v primeru napada na Blažiča je še isti dan v Odmevih nastopil profesor s FF dr. Igor Pribac. S tem lahko potrdimo tezo o pomanjkanju poglobljenega oziroma strokovnega obravnavanja javne RTV o tovrstnih dogodkih oziroma problemih v družbi. To pa nam pokaže na neopravljanje ene od osnovnih funkcije javne RTV, ki je, da omogoči javno razpravo, v katero lahko vstopijo različni pogledi in mnenja. To povzroči izključenost javnosti, ki se po Habermasu vzpostavlja v odnosu do oblasti, jo nadzoruje in ji postavlja zahteve, kako naj formalnopravno regulira in rešuje probleme, ki zadevajo državljane. Ti bi naj imeli prost dostop do »mnenjskega trga« (Park 1972; Splichal 1997), to pa pomeni, da na tem »trgu« načeloma vlada popolna konkurenca mnenj. Šele v javni razpravi se mnenja ocenjujejo z vidika veljavnosti po kriteriju boljšega argumenta (Sekloča 2005, 33). Drugače povedano, javna RTV bi morala pri obravnavi obravnavanih dogodkov omogočiti oziroma priskrbeti dostop tudi tistim zunaj kroga politične elite in šele pri srečanju tudi teh mnenj oceniti, ali je to mnenje oziroma argument vredno nadaljnje obravnave. Pomanjkanje strokovne javnosti in pa, nasprotno, pojavljanje predvsem politične elite v prispevkih na nek način kaže na omejevanje demokracije, katere podmena je participacija državljanov pri oblikovanju odločitev. Takšno delovanje medijev krči Habermasovo »polje javnosti«, to je polje civilne družbe, ki ni državno, vendar pa je javno pomembno, kjer se odvija od zunaj pregledno razpravljanje o vseh zadevah, ki so za javnost pomembne.

Tabela 5.4: Pojavljivost akterjev glede na prispevek na spletnem portalu ali televiziji (možnih je več akterjev znotraj skupine)

Zap. št. prispevka	Napadeni	Priče	Napadalci ⁹	Nevladne organizacije	Civilna družba	Mediji	Oblast	Policija	Ombudsman	Akademiki ¹⁰
1.				X,X			X,X			
2.							X			
3.	X	X,X	X							
4.	X				X			X		
5.				X						
6.		X	X			X				
7.	X			X	X		X,X,X,X ,X	X	X	
8.	X			X	X		X,X,X,X ,X,X,X	X	X	X
9.					X,X,X,X					
10.	X		X					X		
11.	X	X		X			X	X		
12.	X			X,X,X,X,X			X,X,X,X ,X,X, X, X,X	X		
13.							X			
14.			X				X	X		
15.				X			X			
16.	X		X					X		
17.	X									
18.	X		X							
19.			X			X				
20.			X	X						
21.			X							
22.	X		X		X			X		
23.		X	X							
24.				X	X		X			
25.			X		X			X		
26.			X							
27.			X				X,X	X		
28.							X			
29.					X		X,X,X,X ,X,X,X			
30.				X	X		X			
31.				X		X	X			
32.					X					
33.					X		X,X,X,X ,X,X		X	
34.							X,X,X,X			
35.							X	X		
36.				X						

⁹ Napadalci se razen v posnetku napadenega študenta vidno ne pojavijo v prispevkih. Omenja jih policija ob prijemu ali pa njihove mnenje novinarji povzamejo oziroma citirajo s forumov (TV Slovenija, 2007). V skupino napadalcev smo vključili tudi udeležence shoda Mladi proti represiji (Rtvslo.si 2010c)

¹⁰ Med akademike smo uvrstili izključno tiste, ki so se v prispevkih pojavili kot strokovnjaki s področja marginalnih skupin.

5.3 Viri informacij v prispevkih

Z analizo smo v prispevkih preverjali tudi prisotnost sporočil za javnost in poročil z novinarskih konferenc ter ugotovili, da so ti eden od najpogostejših virov informacij, iz katerih črpajo novinarji. Zanimalo nas je, kako pogosto so bili uporabljeni v televizijskih in internetnih prispevkih. Iz spodnje tabele vidimo, da je izmed vseh analiziranih poročanj na televiziji ali MMC-jevem portalu kar 56 % vsebovalo citiranja oziroma povzetke iz izjav za javnost oziroma medije (39 %) ali pa z novinarskih konferenc. Samo v štirih primerih (11 %) je znotraj oddaje oziroma določenega prispevka prišlo do vodenega intervjuja z gostom oziroma gosti (glej Tabela 5.5).

Dejstvo, da so bila sporočila za javnost in poročila z novinarske konference odsotna v samo 33% vseh obravnavanih prispevkov, nam jasno pokaže vse večji pomen odnosov z javnostmi, ki so vstopile v novinarsko polje. Novinarji so vse bolj vpeti v institucionalizirane organizacijske vire informacij, ki jih pogosto pišejo PR-službe različnih javnih in zasebnih ustanov. Zaposleni v PR-službah so pogosto bivši ali izurjeni novinarji, ki pišejo sporočila za javnost, ter so navadno intervjuvani namesto svojih delodajalcev, ki nosijo določeno odgovornost (Hoyer 1996, 79). Spet drugič pa so lahko te izjave, kot smo lahko videli tudi v obravnavanih primerih, edini vir opozarjanja na določen problem, saj v nasprotju dogodek, v katerem je bil napaden lezbični par, ne bi prišel v medije in javnost. Ugotovimo lahko, da so izjave za javnost danes velikokrat edini vir, iz katerega novinarji črpajo informacije. Poleg tega lahko s pregledom besedil hitro ugotovimo, da so si prispevki podobni in da pogosto vsebujejo ponavljajoče povzetke komentarjev akterjev in opis poteka dogodkov. Le-tem so v nekaterih primerih dodani še opomini na podobne dogodke, ki so se zgodili pred kratkim ter hitri vpogled v kazenski zakonik, kako bi tovrstni napadi morali biti preganjani (Rtvslo.si 2009d; TV Slovenija 2010c; Rtvslo.si 2010k). To pa je še eden od jasnih pokazateljev, da ne gre za novinarstvo, ki temelji na nekem globljem raziskovanju, ampak se predvsem zanaša na starejše prispevke in na izjave drugih. Strokovno usposobljeni novinarji so pri izbiranju in distribuciji informacij tako vse manj potrebni. Z drugimi besedami, novinarji se srečujejo s standardiziranimi praksami dela, ki zajema tehnični vidik proizvodnje in razširjanja novic (Hardt 1996, 30).

Tabela 5.5: Kolikokrat prispevek vsebuje citiranje ali povzemanje sporočil za javnost (spletni portal in televizija)

Zap. št. prispevka	Citiranje ¹¹	Povzemanje	Poročilo z novinarske konference	Sporočilo za javnost/medije	Intervju z akterjem znotraj oddaje
1.	X	X			
2.	X	X		X	
3.	X	X		X	
4.	X	X		X	
5.	X	X		X	
6.		X			
7.	X		X		X
8.	X		X		X
9.	X		X		
10.	X				
11.	X	X			
12.	X	X	X	X	
13.	X				
14.		X			
15.	X	X			
16.	X	X		X	
17.	X				
18.	X	X			
19.	X	X			
20.					
21.		X		X	
22.		X		X	
23.	X				
24.	X	X		X	
25.	X	X		X	
26.	/	/	/	/	/
27.		X		X	X
28.			X		
29.		X	X		X
30.	/	/	/	/	/
31.	X	X		X	
32.	X				
33.	X	X		X	
34.		X			
35.	X	X		X	
36.		X		X	

¹¹ Kot vrsto citiranja smo označili tudi posnetke govorov, intervjujev in izjav posameznih akterjev v prispevku.

Zanašanje na mnenja oziroma izjave drugih je način, s katerim želijo novinarji doseči nepristranskost prispevka, ki jo »zahtevajo« novinarski standardi. K temu teži tudi RTV Slovenija, ki ima to zapisano v svojem statutu in tudi zakonu, vendar pa se zdi, da slepo sledenje pravilu pozabi na odgovornost do javnosti.

5.4 Objektivnost oz. nepristranskost

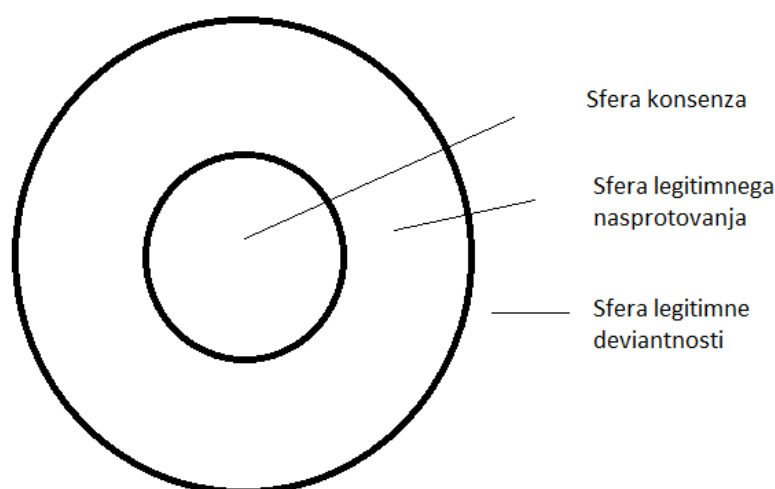
Načelo nepristranskosti je danes postalo del standardiziranega oz. rutiniziranega novinarstva. »Novinar sme izreči poklicno novinarsko sodbo, ki temelji na relevantnih dejstvih, ne sme pa izrekati svojega osebnega mnenja, ki je lahko posledica enostranskih pogledov na določena vprašanja (po Krivic 2000, 5).¹² V praksi to pomeni, da se nepristranskost poročanja zagotavlja z vključevanjem »levih« in »desnih« sogovornikov (večinoma uradnih virov in govorcev) oziroma njihovih izjav za javnost, ki izrekajo osebno mnenje (to pa je posledica enostranskih pogledov na stvari), poslušalci in gledalci pa si potem sami ustvarjajo uravnotežen pogled na posamezne teme. Tako imamo še naprej »levo« mnenje in »desno« mnenje ter neobstoječe mnenje novinarja (po Bašič- Hrvatin 2002, 43).

Pri razumevanju delovanja objektivnosti je koristno Hallinovo razlikovanje med tremi sferami konsenza, ki narekujejo različne novinarske standarde. Po njegovem objektivnost deluje le v vmesnem krogu v sferi legitimnega nasprotovanja. Govorimo o zadevah, ki se odvijajo na voliščih in pri zakonodajnih razpravah, ter o vprašanjih in zadevah, s katerimi se ukvarjajo politične elite. V območju teh družbenih problemov sta objektivnost in uravnoteženost glavni novinarski vrlini.

---

¹² Krivic (2000, 5) opozarja na ključno razliko v kodeksu BBC-ja, po katerih so se večinoma zgledovali pripravljavci kodeksa Društva novinarjev Slovenije. Le-ta pravi: »Novinar sme izreči poklicno sodbo, ne sme pa izrekati svojega osebnega mnenja.«

Slika 5.1: Hallinov prikaz treh sfer konsenza

V notranjem krogu je sfera konsenza, ki vključuje družbena vprašanja, ki jih novinarji in večina v družbi nimajo za kontroverzne. V tej sferi se novinarji ne čutijo dolžne predstaviti nasprotujočih si stališč in, kot pravi Hallin, je tu vloga novinarjev zagovarjanje konsenzualnih vrednot. Tu ni nevtralnosti in novinarstvo igra vlogo izpostavljanja, obsojanja in izključevanja iz javne agende tistih, ki kršijo politični konsenz. S tem novinarstvo zaznamuje in brani meje sprejemljivega političnega konflikta (Hallin 1989, 116–7).

V sferi legitimne deviantnosti prakticiranje objektivnosti občutno variira. Blizu meje s konsenzom je objektivnost večinoma le golo recitiranje uradnih izjav, proti notranjosti, kjer je konsenz šibkejši, pa se povečuje poudarjanje načela uravnoteženosti. Še bolj proti zunanjemu robu pride v ospredje ideal novinarja kot neodvisnega raziskovalca, ki je vedno na preži za morebitnimi zlorabami moči. Kateri od modelov novinarstva prevladuje, je odvisno od političnega vzdušja v državi. V našem primeru bi lahko rekli, da prevladuje sfera legitimnega nasprotovanja v kombinaciji s sfero konsenza. Četudi je z ustavo in s Kazenskim zakonikom RS jasno, za kakšno kršenje le-teh gre pri obravnavanih napadih gre, si mediji pri poročanju o le-teh »vzamejo pravico«, da preverijo še drugo stran oziroma druga mnenja. S tem pa prvič ustvarijo objektivnejši prispevek, s katerim zadovoljijo novinarske standarde in drugič povzročijo senzacionalen medijski konflikt, ki povzroči večjo gledanost.

Primeri nepristranskega poročanja novinarja so zajeti tudi v naši analizi. Eden takšnih je televizijski prispevek o napadu skrajnih desničarskih skupin na udeležence okrogle mize na FF. V televizijskem posnetku tako vidimo posnetek napadenega študenta, iz česar se da

razbrati, da so napadalci študentu izbili kamero iz rok. Poleg telefonskega govora napadenega, v prispevku nastopita še študentki, udeleženci okrogle mize, ki z zamegljenimi obrazi opisujeta dogodek, in kot nekakšen »glas razuma« opomnita na nujnost obravnave tem o sovražnem govoru in neofašizmu v Sloveniji. Prispevek na polovici skoči preverit še drugi zorni kot incidenta. Tako citirajo tudi izjave »društva«¹³ in komentar na forumu, kjer pravijo, da so študenti sami sprovcirali incident, ker niso upoštevali njihovih želja. Zaključijo v pomirljivem in »objektivnem« tonu z izjavo prodekana fakultete, ki se do dogodka, ki ga označi kot »manjši incident«, še ni natančneje opredelil (TV Slovenija 2007). O istem incidentu je bila na MMC-jevem portalu drugi dan objavljena novica z naslovom »Incident je pokazatelj primernosti teme« z izjavo dekana, ki v besedilu tudi opozarja, »da je čas, da se opre razprava na temo neonacizma, ker se morda o tem premalo govori« (Rtvslo.si 2009b). Tri dni po dogodku pa je RTV Slovenija s povzemanjem komercialne televizije Pop TV objavila izjave in posnetek povzročiteljev incidenta, ki so dejali, da niso sami krivi, ampak so bili za to odgovorni sami organizatorji in obiskovalci okrogle mize (Rtvslo.si 2009c). Prispevek tako ponovno vzpostavlja nekakšno ravnotežje med nasprotnima si »stranema« in s »predajo« medijskega prostora skrajnim desničarskim skupinam poudarja svojo vlogo »objektivnega« medija.

Fašizem je v osnovi konfliktna tema in je kot taka tudi predstavljena v medijih. Problem nastopi, ko mediji konfliktnost samega obstoja fašizma prenesejo na raven, kjer le-ta nastopi kot konflikt med dvema »subkulturama« oziroma kot konflikt med študenti oziroma mladimi. To lahko vidimo tudi v zgornjem primeru poročanja javne RTV o incidentoma na FF. Tako se mediji začnejo ukvarjati z vprašanjem, kdo je začel in je odgovoren za incident, s tem pa zmanjšajo pomembnost samega dogodka in njegove vsebine: »Udeleženci sredinega dogodka na Filozofski fakulteti v Ljubljani so za konflikt obtožili študente. /.../ Priča trdi drugače« (Rtvslo.si 2009c). To ugotovitev lahko povežemo tudi z domnevo, zakaj javna RTV ni poročala o »skoraj izvedenem« incidentu na FDV, ki ga je s pravočasnim interveniranjem preprečila policija in v katerega so bili večinoma vpleteni mladi »z različnimi stališči«.

Novinar bi si moral sam postaviti okvire svojega presojanja in delovanja, ki bi, kot pravi Poler Kovačič (2002, 93), morali temeljiti na načelu »delovanja iz dolžnosti«. Delovanje iz dolžnosti oziroma odgovornosti do javnosti se precej pokriva z ideologijo novinarske

---

¹³ Besedo smo v narekovaje postavili z namenom, da bi opozorili, da se pod krinko različnih domoljubnih in kulturnih društev skrivajo skrajne desničarske skupine, kot so npr. Društvo Harvardi, Kulturno društvo Črni panter in Slovenski radikali, pri čemer nam že s hitrim obiskom njihovih spletnih strani in forumov postane jasno, kakšna ideologija stoji za njimi. Na spletni strani Tukaj je Slovenija jasno piše, da gre za projekt skupine Črni panter in četudi je skupina zapisana v registru društev v Sloveniji, bi morala javna RTV opozoriti javnost na zavajanje, ne pa biti del tega.

objektivnosti, lahko pa z normo novinarske objektivnosti tudi trči; predvsem z enim izmed njenih »načel«: z uravnoveženostjo. Tovrstna kolizija bi morala biti še zlasti očitna v primeru sovražnega govora, s katerim mora novinar na »ničelni« ravni sicer »uravnovežiti« svoj prispevek, a znotraj »objektivnega« sporočila mora namesto pristranskosti – paradoksalno – ponuditi diskurzivno pristranskost (po Vobič 2006, 25).

Prav to se je zgodilo ob podobnem dogodku, na isti fakulteti, leto dni kasneje. RTV Slovenija je o zadevi poročala preko vseh treh medijskih kanalov in v televizijski prispevek vključila posnetka dekana in priče, ki je dogodek opisala in tudi razložila, da gre »za skupino neonacistov, skupino, ki sovraži vse, mislijo drugače, ki po njihovem mnenju njihovem mnenju ne sodijo v njihovo vizijo t. i. čiste Slovenske družbe« (Rtvslo.si 2010č). S prispevkom so se tako odmaknili od nepristranskosti in jasno označili, da gre za fašističen dogodek, torej za širjenje nestrpnosti. Drugače pa je bilo v primeru poročanja o shodu, imenovanem Mladi proti represiji, ki je bil organiziran zaradi po mnenju organizatorjev previsokih kazni za trojico obsojenih za napad na Blažiča. O dogodku je RTV Slovenija poročala preko vseh treh svojih kanalov, pri tem pa ni omenil opozarjanj nekaterih društev in civilnih iniciativ, ki so dejali, da gre za shod skrajnih desničarskih oziroma fašističnih skupin. V tem primeru pogrešamo diskurzivno pristranskost, ki bi pokazala na globlji pomen tovrstnega dogodka in ozadje shoda. Kot primer naj navedem, da so na komercialni televiziji to storili z objavo Blažičeve izjave.¹⁴ S takim ravnanjem pa je javna RTV pravzaprav dala shodu in njegovim udeležencem medijski prostor ter s povzemanjem njihove izjave za javnost vzpostavi dvom v pravičnost kazni, ki je doletela napadalce.

6 Sklep

Odgovornost javne RTV do javnosti tako bazira na predpostavki, da morajo biti v javno sfero vključene vse družbene skupine in raznolika mnenja, pri tem pa je potrebno še posebej paziti na marginalne skupine in njihove pravice, ki ne smejo biti preglašene s strani večine.

To med drugim tudi pomeni, da se mora v primerih, ko so ogrožene pravice prebivalstva oziroma pripadnikov določenih skupin, o tem poročati in javnosti jasno predstaviti problem ter tudi poiskati rešitve ali sankcije zanje. Javna RTV mora tako poleg verodostojnega poročanja o dogodkih in različnih mnenjih omogočati tudi razpravo državljanov, saj na tak način pravzaprav oblikuje javnost in javno mnenje.

---

¹⁴ Več o tem: http://24ur.com/novice/slovenija/dobili-so-nenormalno-visoko-kazen_comment_p8_a335.html?&page=8&p_all_items=335 (2. junij. 2011).

Kot smo ugotovili, je RTV Slovenija pri poročanju o fašističnih izpadih v Sloveniji skopa. Določene fašistične dogodke je javna RTV s poročanjem samo preko spletnega portala pravzaprav označila za manj pomembne. Spet drugi tovrstni incidenti so bili bolj medijsko izpostavljeni in problem ni bil v premajhni gostoti opozarjanj ali pa kritiki tovrstnih fašističnih dogodkov v prispevkih, ampak v tem, da ni bil podan širši pogled na probleme, ki vplivajo na nestrpne dogodke in ki so posledica sovražnega govora in sovražnih gibanj. RTV Slovenija ni v nobenem prispevku iskala razlogov za tovrstne dogodke, poleg tega od pristojnih organov ni zahtevala odgovorov, kako se bodo zadeve preganjale.

Analiza je pokazala, da je bilo poročanje vezano na posamezne dogodke, med katerimi je še posebej izstopal napad na Blažiča. Dogodek je dobil največ medijskih prispevkov, prav tako pa je imel najdaljši interval poročanja med izbranimi primeri. S tem lahko potrdimo tezo, da se o tovrstnih zadevah poroča po principu dogodkovnosti ali odmevnosti. Vse to pa nas lahko hitro zavede in se tovrstno poročanje lahko uporabi kot argument za zanikanje dejstva o pomanjkanju obsodb in nepriznavanje resnosti tovrstnih fašističnih incidentov v državi. Ker gre predvsem za naključno poročanje, tako zasledimo pomanjkanje uredniške politike in s tem kontinuirano in vsebinsko ter raznoliko poročanje o temi. Tezo o predvsem dogodkovni odvisnosti nam potrjujejo tudi visoko število prispevkov z novinarskih konferenc, sporočil za javnosti s strani različnih društev ter policijskih sporočil.

Kot lahko z analizo vidimo, manjkajo poglobljene razprave in informacije o napadalcih, kako tovrstne skupine delujejo, ali se njihovo članstvo povečuje, za kakšnimi imeni se skrivajo in kaj je njihov namen. RTV javnosti ne predstavi domoljubja in izkoriščanje tega koncepta za fašistično delovanje, ampak celo sprejmejo to »prevaro« skrajnih desničarskih skupin in jim z omembami nudijo medijski prostor.

Čeprav smo se pri analizi osredotočili samo na prispevke, povezane z izbranimi dogodki, pa želimo poudariti, da je potrebna manjša odvisnost obravnavanja rasizma in fašizma samo ob posamičnih incidentih. Mediji posredujejo sporočila, ki odločilno vplivajo na način, kako ožje in širše ali celo globalno občinstvo dojema stvarnost, ki ga obdaja, ter tako odločilno vplivajo na ustvarjanje javnega mnenja (Sedmak 2005, 113). Zato je poleg rednega in odgovornega spremljanja teme potrebno zagotoviti tudi večjo interpretacijo dogodkov, ki bi bili rezultat poglobljenega novinarskega angažmaja, s tem pa bi dali natančnejši pogled na problem rasističnih oziroma fašističnih dogodkov danes. Potreben je celovitejši in odgovornejši pristop k temi ter zagotavljanje večje stopnje kontinuiranosti v poročanju, hkrati pa obvestiti največji obseg javnosti. Nereagirane in molk v tem primeru ne pomenita nič drugega kot tih pristanek in podelitev legitimnosti napadom.

7 Literatura

Balibar, Etienne in Immanuel Wallerstein. 1998. *Race, nation, class*. London, New York: Verso.

Bašić-Hrvatin, Sandra. 2002. *Državni ali javni servis: perspektive javne radiotelevizije v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Brants, Kees. 2003. Auditing public broadcasting performance: its theory and practice. *Javnost/The Public* 10 (3): 5-10.

Eco, Umberto. 2002. *Five moral pieces*. London: Vintage.

Erjavec, Karmen. 2007. *Kritična diskurzivna analiza prispevkov*. Ljubljana: Založba FDV.

Giddens, Anthony. 2001. *Sociology*. Oxford: Blackwell.

Hall, Stuart. 1981. The whites of their eyes: racist ideologies and the media. V *Silver Linings: some strategies for the eighties*, ur. G. Bridges in R. Brunt, 28-5. London: Lawrence & Wishart.

Hallin, Daniel C. 1989. *The uncensored war: the media and Vietnam*. Berkeley; Los Angeles; London: University of California Press.

Hardt, Hanno. 1996. The End of Journalism: Media and Newswork in the United States. *Javnost/The Public* 3 (3): 21-41.

Héyer, Svennik. 1996. Can "Objectivity" Save the Autonomy of Journalism? Some Critical Remarks. *Javnost/The Public* 3 (3): 73-80.

Keane, John. 1992. *Mediji in demokracija*. Ljubljana: Planprint.

Krašovec, Primož. 2004. »Čeprav to še ni dokazano«: značilna diskurzivna gesta sodobnega institucionalnega rasizma. *Družboslovne razprave* 20 (46/47): 207-217.

Krivic, Matevž. 2000. *Kdo bo bdel nad uresničevanjem kodeksa?* Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/08/rtv/> (24. avgust. 2011).

Kuhar, Roman. 2009. *Na križiščih diskriminacije: večplastna in intersekcijska diskriminacija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Kuzmanić, Tonči. 1999. *Bitja s pol strešice: slovenski rasizem, šovinizem in seksizem*. Ljubljana: Open Society Institute-Slovenia.

--- 2001. Rasizem in ksenofobija, ki da ju v Sloveniji ni. *Poročilo Skupine za spremljanje nestrpnosti* 1 (1): 56-77.

Leskošek, Vesna. 2005. *Mi in oni. Nestrpnost na slovenskem*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Mekina, Borut. 2009. Kdo je naslednji? *Mladina* (26). Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/200926/kdo_je_naslednji_ (29. avgust. 2011).

Merritt, Davis. 1998. *Public Journalism and Public Life: Why telling the News Is Not Enough*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Pajnik, Mojca. 2007. Medijske podobe o beguncih. *Socialno delo* 46 (1-2): 1-11.

Passmore, Kevin. 2004. *Fašizam*. Sarajevo: TKD Šahinpašić.

Poler Kovačič, Melita. 2002. Razžalitev in dostojanstvo osebe. V *Razžalitve v tiskanih medijih*, ur. Niko Toš, 89-107. Ljubljana: FDV.

--- 2004. *Novinarska (iz)virnost : novinarji in njihovi viri v sodobni slovenski družbi*. Ljubljana: Založba FDV.

Radio Slovenija, 1. Program. 2009a. *Radijski dnevnik*. Ljubljana, 26. junij.

--- 2009b. *Radijski dnevnik*. Ljubljana, 27. junij.

--- 2009c. *Dogodki in odmevi*. Ljubljana, 3. julij.

--- 2010a. *Dogodki in odmevi*. Ljubljana, 27. junij.

--- 2010b. *Dogodki in odmevi*. Ljubljana, 20. marec.

--- 2010c. *Radijski dnevnik*. Ljubljana, 7. april.

Rtvslo.si. 2008a. *Več napadov po paradi ponosa*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/vec-napadov-po-paradi-ponosa/89602> (29. avgust 2011).

--- 2008b. *Turk obsodil napade na geje*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/tuerk-obsodil-napade-na-geje/89773> (29. avgust 2011).

--- 2009a. *Samooklicani nacionalsocialisti povzročili incident*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/samooklicani-nacionalsocialisti-povzrocili-incident/98874> (29. avgust 2011).

--- 2009b. *Incident je pokazatelj primernosti teme*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/incident-je-pokazatelj-primernosti-teme/98936> (29. avgust 2011).

--- 2009c. *Odziv udeležencev dogodka na FF-ju*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/odziv-udelezencev-dogodka-na-ff-ju/98978> (29. avgust 2011).

--- 2009č. *Foto: Brutalen napad v Ljubljani*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/foto-brutalen-napad-v-ljubljani/206177> (29. avgust 2011).

--- 2009d. *Video: "Imamo več dobrih sledi"*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/video-imamo-vec-dobrih-sledi/206198> (29. avgust 2011).

--- 2009e. *Izjava dneva: Vito Rožej o incidentu*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/izjava-dneva/vito-rozej/206193> (29. avgust 2011).

--- 2009f. *Policija pripravljena na Parado ponosa*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/policija-pripravljena-na-parado-ponosa/206268> (29. avgust 2011).

--- 2009g. *Foto in video: Z Revolucijo ljubezni do strpnosti*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/foto-in-video-z-revolucijo-ljubezni-do-strpnosti/206305> (29. avgust 2011).

--- 2009h. *Domnevni napadalci priprti*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/domnevni-napadalci-priprti/206748> (29. avgust 2011).

--- 2009i. *Izjava dneva: Mitja Blažič o napadu nanj*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/izjava-dneva/mitja-blazic/206790> (29. avgust 2011).

--- 2009j. *"Ne moreš nekoga tepst', nato pa se prosto sprehajaj' po državi"*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/ne-mores-nekoga-tepst-nato-pa-se-prosto-sprehajaj-po-drzavi/217723> (29. avgust 2011).

--- 2010a. *Napadalci na Mitjo Blažiča v zapor*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/napadalci-na-mitjo-blazica-v-zapor/225498> (29. avgust 2011).

--- 2010b. *Delavci Prenove: "Nismo prišli, da nas hrani Rdeči križ"*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/delavci-prenove-nismo-prisli-da-nas-hrani-rdeci-kriz/225331> (29. avgust 2011).

--- 2010c. *Po obsodbi napadalcev na Blažiča protest pred sodiščem*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/po-obsodbi-napadalcev-na-blazica-protest-pred-sodiscem/226168> (29. avgust 2011).

--- 2010č. *Napad pred filozofsko fakulteto, šlo naj bi za neonaciste*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/napad-pred-filozofsko-fakulteto-slo-naj-bi-za-neonaciste/227526> (29. avgust 2011).

--- 2010d. *Policisti prijeli napadalce pred filozofsko fakulteto*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/policisti-prijeli-napadalce-pred-filozofsko-fakulteto/229431> (29. avgust 2011).

--- 2010e. *Nad Cafe Open tokrat z molotovkami in grafiti*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/nad-cafe-open-tokrat-z-molotovkami-in-grafiti/233407> (29. avgust 2011).

--- 2010f. *Türk: Zavrnilo nasilje nad drugačnimi*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/tuerk-zavrnilo-nasilje-nad-drugacnimi/233454> (29. avgust 2011).

--- 2010g. *"Na agresijo se ne odzivamo z agresijo"*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/na-agresijo-se-ne-odzivamo-z-agresijo/233531> (29. avgust 2011).

--- 2010h. *Varuhinja: sovraštvo, nasilje, nestrpnost, potrebno obravnave*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/varuhinja-sovrastvo-nasilje-nestrpnost-potrebno-obravnave/233511> (29. avgust 2011).

--- 2010i. *"Vsako nasilje je vredno obsodbe"*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/vsako-nasilje-je-vredno-obsodbe/233571> (29. avgust 2011).

--- 2010j. *Nestrpneži napadli državljana Kube*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/nestrpnezi-napadli-drzavljan-kube/234556> (29. avgust 2011).

--- 2010k. *Zaradi objema in poljuba napadli lezbijki*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/zaradi-objema-in-poljuba-napadli-lezbijki/238828> (29. avgust 2011).

Said, E. 2003. *Krivotvorenje islama: kako mediji i stručnjaci određuju način na koji vidimo ostatak svijeta*. Zagreb: V.B.Z.

Shohat, E. in Stam, R. 1994. *Unthinking Eurocentrism: multiculturalism and the media*. London; New York: Routledge.

Sedmak, Marjan. 2005. V službi javnosti. V *Za javno radiotelevizijo Slovenije: zbornik razprav*, ur. Slavko Splichal in Ivan Hvala, 113-118. Ljubljana: društvo Občanski forum.

Sekloča, Peter, 2005. Javni interes, popolna konkurenca mnenj in avtonomnost RTV Slovenija. V *Za javno radiotelevizijo Slovenije: zbornik razprav*, ur. Slavko Splichal in Ivan Hvala, 32-36. Ljubljana: društvo Občanski forum.

Splichal, Slavko. 1997. *Javno mnenje: teoretski razvoj in spori v 20. stoletju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2005a. Javnih medijev ni brez civilne družbe. V *Za javno radiotelevizijo Slovenije: zbornik razprav*, ur. Slavko Splichal in Ivan Hvala, 12-18. Ljubljana: društvo Občanski forum.

--- 2005b. *Javno mnenje*. Ljubljana: Založba FDV.

TV Slovenija, 1. Program. 2009. *Dnevnik*. Ljubljana, 9. april.

--- 2010a. *Dnevnik*. Ljubljana, 20. marec.

--- 2010b. *Dnevnik*. Ljubljana, 4. april.

--- 2010c. *Dnevnik*. Ljubljana, 26. junij.

--- 2010č. *Dnevnik*. Ljubljana, 27. junij.

--- 2010d. *Dnevnik*. Ljubljana, 28. junij.

--- 2010e. *Odmevi*. Ljubljana, 28. junij.

Ule, Mirjana. 2005. Predsodki kot mikroideologije vsakdanjega sveta. V *Mi in oni. Nestrpnost na slovenskem*, ur. Vesna Leskošek, 21-40. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Dijk, Teun A. van. 1991. *Racism and the press*. London; New York: Routledge.

Valenčič, Erik. 2008. Kdo so mladi domoljubi? *Mladina* (19). Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/200819/kdo_so_mladi_domoljubi_ (29. avgust 2011).

Veljanovski, Rade. 2005. *Javni RTV servis u službi građana*. Beograd: Clio.

Vobić, Igor. 2006. *Mit novinarske objektivnosti*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Zakon o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-1). Ur. L. RS 96/2005. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200596&stevilka=4191> (29. avgust 2011).